

dige afhandling, der kun nævnes parentetisk i en fodnote. Forklaringen på dette forhold må vel være, at det ikke har været hensigten med den lille bog at gå ind i den videnskabelige debat, men blot at benytte den givne lejlighed til at fortælle noget om ældre tiders veje. Og det er da også udmærket.

Viggo Petersen

Anne Riising, Aage Fasmer Blomberg, Ellen Pedersen, Hans Henrik Jacobsen: *Odense Katedralskoles Historie 1282-1983*. (Odense Universitetsforlag, 1984). 417 s. ill., 198,-kr.

Værket er et meget smukt og værdigt festskrift til Odense Katedralskoles 700 års jubilæum. Forfatterkollektivet, landsarkivaren fra Fyn og tre lærere fra skolen, har delt det meget fyldige stof kronologisk mellem sig i fem kapitler. Anne Riising beskriver den førreformatoriske periode, Aage Fasmer Blomberg de følgende knap 200 år, Ellen Pedersen tegner skolens skæbne i 1700-tallet, mens Hans Henrik Jacobsen tager sig af de sidste 200 år i to kapitler med hvert sine 100 år. Hans bidrag udgør halvdelen af hele jubilæumsværket.

Forfatterne har bestræbt sig på at gennemstrukturere stoffet efter de samme hovedemner; således indledes hvert kapitel med en redegørelse for de generelle (latin-) skoleforhold i Danmark, dernæst fokuseres på Odense: først latinskolen, senere yderligere dens overbygning, gymnasiet, der fungerede fra 1621-1802, og siden katedralskolen. Deres hovedemner er eleverne, lærere, fagene, dagligdagen på skolen, eksamen og festligheder, efterfulgt af beskrivelsen af skolens bygninger og inventar, stipendier og legater, lærerlønninger og skolens økonomi. Kapitlerne afrundes med en redegø-

relse for elevernes videre færden, så vidt det var muligt. Hvert kapitel afsluttes med notehenviisningerne.

De enkelte kapitler har deres egen stemning, da forfatterne har valgt i vid udstrækning at lade kilderne selv komme til orde. Dette kunne gøre den måske lidt tørre, videnskabelige fremstilling lidt mere levende. Men det virker alligevel lidt tungt, særligt i begge ender af bogen, såsom de mange latinske ord i den førreformatoriske del, selv om de bliver fulgt op med en forklaring. Til den moderne del flyder kildematerialet så rigeligt, at H. H. Jacobsen har valgt enten at lave statistik samt tabeller på det eller at bruge den opremsende stil. Nogle sjove og interessante anekdoter bløder ganske vist lidt op, men der er for få af dem.

På den anden side får man netop, grundet bogens kildenærhed, et godt billede af skolens folk, dagligdag og særtildragelser gennem tiderne. Så havde skolen oven i al sin formidling af lærdom også i en periode en funktion som en slags militærnægterlejr, idet forordningen af 1694 forbød disciple at lade sig hverve til militsen. 20 år senere blev det dog latinskolerne forbudt at optage bondesønner over 18 år (det var jo kun bondebefolkningen, der dengang kunne udskrives).

Alt i alt er bogen som sagt et værdigt festskrift, lay ouden er meget smuk, og de mange meget illustrerende billeder er fint gengivet. Teksten er velstruktureret, sammenhængende og veldokumenteret. En ekstra – nok utilsigtet – finesse får bogen ved, at den har selve jubilæumsfestlighederne i 1983 med i ord og billede; selv en forsinkelse i udgivelsen kan have sin fordel.

Gerda Bonderup

J. P. H. Hansen, J. Meldgaard og J. Nordqvist (red.): *Qilakitsoq. De*

grønlandske mumier fra 1400-tallet. (Grønlands Landsmuseum. Christian Ejlers' Forlag, 1985). 216 s. ill.

Qilakitsoq (den lave himmel) hedder et sted på den stejle nordkyst af halvøen Nugssuaq. Den, der adskiller Diskobugten fra Umanaq-distriktet, cirka 10 k. syd for byen Umanaq over sundet. Der fandt brødrene Hans og Jokum Grønvold i 1972 i en overdækket klippepalte 2 tildækkede grave med velbevaret indhold. De underrettede straks myndighederne, der dog først i 1978 begyndte en første undersøgelse. Da kulstof-14 prøverne herfra viste en datering til 1475 ± 50 år, blev gravens indhold sendt til København for konservering og nærmere analyse. 1982 blev fundet returneret til Landsmuseet i Godthåb. Om dette har pressen 1978-82 bragt tidender og billeder, og artikler har været skrevet i tidsskrifterne, samt Jens Rosings: *Himlen er lav*, Århus 1979. Nærværende udgave er den første samlede om fundet, beregnet for et læsende publikum i almindelighed, mens de egentlige videnskabelige artikler vil blive offentliggjort i *Meddelelser om Grønland*.

Det må straks siges, at udgivelsen er særdeles vellykket. Den er meget smuk med betagende farvefotografier og instruktive tegninger. Ca. 100 danske forskere og specialister har været inddraget i analyserne, og halvdelen af dem har skrevet bogens artikler samlet om nogle hovedtemaer. En heldig redaktion har formået at få en meget velskrevet helhed ud af det uden synlige spring i fortællestil og sværhedsgrad. Det kan ikke gøres bedre. Specialister inden for de forskellige felter vil naturligvis i de kommende artikler i *Meddelelser om Grønland* kunne hente mere, end der her er fremlagt; men for alle andre virker udgivelsen fyldestgørende. Inden for hvert felt er det fundne

præcist beskrevet. Der er redegjort for de foretagne undersøgelser, også de resultatløse, og hovedprincipper i undersøgelsemetoderne er lagt forståeligt frem. Der er endvidere draget paralleller til lignende samtidige og nutidige forhold. Som lægmand føler man sig grundig informeret.

Det fundne repræsenterer de ældste fundne eskimoer i Grønland. På grund af stedets lave luftfugtighed og lave temperaturer er der sket en naturlig mumificering – en slags frysetørring, der har bevaret skinddragterne og en hel del af det organiske stof i personerne. Det er derfor naturligt, at kapitlet om menneskene og dragterne fylder mest og har de fleste medarbejdere. Hvad får vi så at vide om de 6 voksne kvinder og 2 børn, som fundet bestod af?

Da personundersøgelsen er gennemført med stor skånsomhed, er ikke *alle mulige* undersøgelser foretaget, angiveligt for ikke at ødelægge dragterne; men mon ikke debatten i Grønland, der udtrykte ubehag ved at forstyrre de døde og afstandtagen fra at betragte dem som blot og bar analyseobjekter, har spillet en rolle?

Dødsårsagen har på denne baggrund ikke kunnet angives med størst mulig sikkerhed. En fremskreden knoglekræft i et af kranierne har dog været livstruende, ligesom knogledefekter hos den 4-årige dreng kunne tyde på mongolisme og deraf følgende nedsat livsduelighed. Der var ingen tegn på voldelig død, heller ikke fælles druknedød, som lokale folk en overgang regnede som sandsynlig. Fælles hungerdød er ligeledes usandsynlig på grund af tilstedeværelsen af underhudsfedt hos de undersøgte. Rækkefølgen af dødsfaldene har ikke kunnet etableres; men fundomstændighederne tyder stærkt på, at den var successiv. Vævstypbestemmelser muliggør familieskab mellem de

gravlagte. I så fald var der tale om 3 ældre søstre (o. 50 år) med 3 døtre (18-30 år) og 2 børnebørn. Alt i alt tyder fundet på et ganske almindeligt familiegravsted, hvis betydning ligger i dets høje alder (o. 1475) og velbevarede stand. Der var intet usædvanligt hos personerne. De seks voksne kvinder havde en gennemsnitshøjde o. 150 cm, nøjagtig som senere grupper af ublandede eskimoiske kvinder, således i Thule i 1963. De var tatoverede i ansigtet, som man kender det fra 1600- og 1700-tallet i Grønland og i senere tid også Canada og Alaska, og deres klædedragt var den fra senere afbildninger kendte.

I netop almindeligheden ligger en stor værdi. Det gør fundet til en brugbar referenceramme til tiden før koloniseringen i 1721. Der er grund til at ønske alle implicerede tillykke med den landvinding og den meget smukke udgivelse.

Axel Kjær Sørensen

Jens Hougaard, Toni Nielsen, E. Vestergaard Rasmussen, Arne Rindom og Peer E. Sørensen: *Dansk litteraturhistorie 3. Stænderkultur og enevælde 1620-1746*. Johan Fjord Jensen, Morten Møller, Toni Nielsen og Jørgen Stigel: *Dansk litteraturhistorie 4. Patriotismens tid 1746-1807*. (Gyldendal, 1983). 640 + 640 s. ill.

Der står et forfatterkollektiv på hele 47 medarbejdere bag den nye litteraturhistorie, der tolker den samlede danske litteratur fra vikingetiden til i dag og er blevet den hidtil mest omfangsrige. Hele ni tykke bind kommer den til at fylde.

Den er smukt trykt og smukt illustreret. Men modsat de samtidigt udkommende Lademanns Verdenshistorie og

Erling Bjøls Politikens Verdenshistorie har billederne ikke taget eller er ikke ved at tage magten. For forfatterne ligger ikke under for den moderne visuelle opdragelse af mennesket, der opfinder de mest subtile kneb for at bibringe viden uden anstrengelse, d.v.s. uden indsigt, hvorved læseren reduceres til en række hule kundskaber, der rasler i takt efter systemets taktstok.

Det spores klart, at de folk med hovedredaktøren Johan Fjord Jensen i spidsen, der stod bag det oprindelige Projekt dansk litteraturhistorie fra 1976, deltog i det ungdomsoprør, der søgte at gøre op med den etablerede borgerlige kultur. Forfatterne har nemlig det prisværdige forsæt, at de vil ændre læserens liv. De vil frigøre ham og hende, så de ude over de handlingslammende normer aktivt kan medvirke til at gennemføre et socialistisk samfund.

Hertil svarer konsekvent det historiesyn, som forfatterne har søgt at udtrykke og udvikle. Det kan med Fjord Jensen nuanceret defineres som det komplicerede samspil mellem den historiske struktur, tekstur og aktur. Strukturen tolkes med hjælp fra historikeren Perry Anderson ud af den fortidige historiske virkelighed, vel at mærke som den er bearbejdet af den eksisterende, oftest positivistiske forskning, hvilket selvsagt har givet problemer, da positivismens databegreb ikke altid svarer til marxismens. Teksturen udtrykkes i selve tolkningen af de litterære kilder. Og akturen dannes af de nutidige samfunds- og bevidstheds-mæssige former, som litteraten, historikeren eller med andre ord: aktøren skiver på baggrund af, idet de selv søger at influere på dem; Fjord Jensen som led i den verserende klassekamp imod højrebølgen og imod den fremtrængende korporativisme.

Dette historiesyn har sat sit afgørende præg på værket – på godt og ondt.